

Saksframlegg

Søgne Eldreråds høringssvar om forskrift til kommuneloven § 5-12 "eldrerådsloven" med svarfrist 1.april 2019

Utv.saknr	Utvalg	Møtedato
29/19	Kommunestyret	28.03.2019

Rådmannens forslag til vedtak:

Kommunestyret tar Eldrerådets innstilling til orientering.

Bakgrunn for saken:

Eldrerådsloven (1991) ble opphevet i 2016 og erstattet med en paragraf i kommuneloven, § 5-12. Forskrift til den paragrafen er nå på høring med frist 1. april 2019. Ny paragraf med tilhørende forskrift gjelder f.o.m. valget i 2019. Samtidig kommer en veileder som skal utdype hvordan paragraf 5-12 og forskriften skal forstås.

Saksutredning:

Eldrerådet har laget utkast til høringssvar om forskrift til kommuneloven § 5-12 («eldrerådsloven»).

Eldrerådet innstiller til Kommunestyret at høringssvar sendes slik som enstemmig vedtatt i Eldrerådet i ekstraordinært møte 18.03.2019. Høringsfristen er 01.04.2019.

Det vises til vedlegg.

Vedlegg

- 1 Utkast til høringssvar om forskrift til kommuneloven § 5-12 (eldrerådsloven)
- 2 Høring forskrift til Kommuneloven

Utkast til:

Søgne eldreråds hørings svar om forskrift til kommuneloven § 5-12 («eldrerådsloven») – med svarfrist 1. april 2019

Høringsbrev og -notat finner du her: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing---ny-forskrift-om-rad-for-eldre-for-personer-med-funksjonsnedsettelse-og-for-ungdom/id2623250/>

NB! Hørings svar leveres her:

https://svar.regjeringen.no/nb/registrer_horingsuttalelse/H2623250/

Innledning

I 2017 vedtok Stortinget å erstatte eldrerådsloven med en paragraf i kommuneloven. Eldrerådet mener rettighetene er blitt svekket ved å gå fra en detaljert særlov til en kortfattet paragraf i kommuneloven.

Samtidig forsikret regjeringen i høringsnotatet (2016) at «*Rettane som eldre og personar med nedsett funksjonsevne har etter dei lovene vi har i dag, blir førte vidare, og ingen av desse gruppene kjem dårlegare ut*».

I kombinasjon med ny forskrift skulle paragrafen i kommuneloven gi eldrerådene like gode rettigheter som før.

Etter at regjeringens forslag til forskrift om kommunale og fylkeskommunale råd for eldre er gjennomgått, oppleves det at eldrerådenes arbeidsvilkår og rettigheter samlet sett blir svekket. Det står riktignok veldig mye klokt i høringsnotatets tekst om intensjonene bak forskriften, men når man kommer til selve forskriften i høringsnotatet, så består den kun av fem paragrafer som er omtrentlig formulert, med lav grad av konkret rettighetsfesting.

Departementet foreslår å lage veileder til forskriften. Søgne eldreråd støtter dette. En omfattende veileder er særlig viktig for eldrerådene som mister en omfattende særlov med tilhørende rundskriv, og nå må forholde seg til en paragraf i kommuneloven med en relativt kortfattet forskrift.

Primært ønskes derfor endringer i selve forskriften, sekundært at veilederen blir omfattende og tydelig, med klare føringer og eksempler på hva rådet skal arbeide med, hvilke rettigheter de har til opplæring, sekretærhjelp og tidlig involvering, og at det er ønskelig at kommune-styrer og fylkesting delegerer vedtakskompetanse til eldrerådene og gir dem tale-, møte- og forslagsrett.

1. Forskrift veier tyngre enn veileder

Flest mulig av eldrerådenes rettigheter bør fremgå av selve forskriften, fordi en forskrift veier tyngre og er mer kjent enn en veileder, på samme måte som eldrerådsloven fra 1991 var mer kjent enn det tilhørende rundskrivet fra 2007. Mye av det som fremgår av høringsnotatet om rådenes rettigheter og virkeområde, står ikke i selve forskriften. Det bør det gjøre. Eventuelt må dette fremgå av veilederen.

Søgne eldreråd er bekymret for at endringer i forskriften kan medføre ytterligere innskrenkninger i rådenes arbeidsvilkår og rettigheter. Samtidig som vi ser at en forskrift kan åpne for raskere endringer i positiv retning.

Forskriften gir kommunen for stort handlingsrom, f.eks. kan de bestemme mandat og antall medlemmer, samt at «tilstrekkelig sekretærhjelp» ikke blir definert. Det bør være større vekt på like rettigheter for råd i alle kommuner enn lokalt handlingsrom. Dette er særlig viktig når det gjelder mandatet - hvilke saker rådene skal uttale seg om.

2. Mandatet må presisere at rådene skal behandle alle saker som angår eldres levekår

Forskriften/veilederen må være tydeligere på at rådene skal få til behandling alle saker som angår eldres levekår. Eldrerådsloven fra 1991: «Eldrerådet skal ha til handsaming alle saker som gjeld levekåra til eldre». Forslaget til forskrift § 1 a) er svakere: «Forskriften skal sikre en bred, åpen og tilgjengelig medvirkning fra eldre gjennom eldrerådet i saker som angår dem». Det er en åpenbar fare for at rådene da får færre saker totalt, og at saksområdene snevres inn, f.eks. at man kun tas med på råd om eldreomsorg. Denne bekymringen understrekes ved at det i forskriften § 3 står at «Kommunestyret og fylkestinget vedtar mandatet for eldrerådet». En slik formulering åpner for at rådenes virkeområde kan avgrenses, f.eks. at de mottar og behandler saker om eldreomsorg, men ikke om samferdsel, boligplaner, kommunikasjon og universell utforming som også angår eldres levekår.

Det er stor avstand mellom intensjonene slik de fremgår av høringsnotatet og ordlyden i forskriften. På side 11 står det at «En rekke saker skal forelegges rådene, eksempelvis kommuneplaner og budsjett.». Og på side 12: «Med bred medvirkning menes at rådet har rett til å gi rådgivende uttalelse i et bredt spekter av saker». Formuleringen fra 1991, er mer dekkende. Den nevner eksplisitt «alle saker som gjeld levekåra til eldre», ikke kun «saker som angår eldre». Kommunestyret og fylkesting må ikke få anledning til å snevre inn eldrerådets mandat. Det bør være likt i alle kommuner og bestemt på nasjonalt nivå. Mandatet bør derfor fremgå helt tydelig av forskriften.

Søgne eldreråd vil derfor at forskriften § 1 endres til «alle saker som gjeld levekåra til eldre», samt at § 3 endres slik at kommunestyret og fylkesting ikke kan bestemme eldrerådenes mandat.

3. Kriteriene for sammenslåing av råd må defineres klart

§ 4 i forslaget til forskrift er en forbedring, fordi det er tatt med at organisasjonene skal tas med på råd:

«Kommunen eller fylkeskommunen kan opprette ett felles råd for eldre og personer med funksjonsnedsettelse hvis det er vanskelig å få opprettet to separate råd. Organisasjoner for eldre, organisasjoner for personer med funksjonsnedsettelse og etablerte råd for eldre og for personer med funksjonsnedsettelse i kommunen eller fylket, skal bli hørt før kommunestyret eller fylkestinget avgjør om det skal opprettes ett felles råd».

Dette fremgikk tidligere kun av rundskriv 32A/2007 og var for lite kjent. Men veilederen må definere at sammenslåing kun skal være sjeldne unntak, og at det ikke er opp til kommunene å definere hva som skal til for å tilfredsstille kriteriet «vanskelig».

4. Flertallet av medlemmene bør ha fylt 65 år

Eldrerådene skal oppveie Eldres underrepresentasjon i kommunestyret og fylkesting. Forslaget til forskrift § 1: *«Flertallet av medlemmene i eldrerådet skal på valgtidspunktet ha fylt 60 år».* Det bør endres til 65 år, fordi personer opptil 65 år er godt representert i fylkesting og kommunestyret. Eldre har erfaringer, klokskap, interesser, meninger og perspektiver som bør være godt representert i folkevalgte organer. Likevel er eldre underrepresentert i fylkestingene og kommunestyrene. Medlemmer foreslått av folkevalgte har ingen nedre aldersgrense. Medlemmer foreslått av organisasjonene skal utgjøre et flertall av eldrerådets medlemmer.

Eldrerådene er derfor svært viktige for å kompensere for underrepresentasjonen og sikre eldre innflytelse. Søgne eldreråd er opptatt av å ha gode arbeidsvilkår og reell innflytelse.

5. Leder og nestleder bør ha fylt 65 år

Forslaget til forskrift § 1 slår kun fast at et flertall av medlemmene skal være over 60 år, slik at leder og nestleder dermed kan velges blant personer yngre enn 60 år. Rådene skal - som før - selv velge leder og nestleder. § 1 bør derfor endres til: «Rådene skal selv velge leder og nestleder. Disse må ha fylt 65 år på valgtidspunktet».

6. Rådene bør ha minimum fem medlemmer

Det er ikke krav til minimum antall medlemmer i forskriften. Dette vil heller ikke fremgå av veilederen. Forskriften bør presisere at det må være minimum 5 medlemmer, for å kunne ta hensyn til alder, kjønn og organisasjonenes forslagsrett. Store/sammenslåtte kommuner kan ha behov for enda flere medlemmer for å sikre geografisk representativitet. Dette bør fremgå av veilederen.

Stadig flere oppgaver overføres til kommunene. Det innebærer også flere og mer krevende oppgaver for eldrerådene. Ett eksempel på dette er rådenes rolle i forbindelse med innføringen av «Leve hele livet». Eldrerådenes sammensetning bør gjenspeile at rådene får flere og mer krevende oppgaver, både i forhold til antall medlemmer og det enkelte medlems erfaringer og kompetanse.

I høringsnotatet står det at «*Det er hensiktsmessig at det er lokalt handlingsrom, slik at f.eks. mindre kommuner kan stå fritt til å velge råd som består av færre medlemmer, mens større kommuner kan stå fritt til å velge flere medlemmer til rådene*». Det vil ivareta at flere perspektiver kommer frem og at man overholder minstekravet til kjønnsbalanse, samt kunne gi flertall ved uenighet i rådet. Det vil også, som regel, være tilstrekkelig stort til at man kan ta hensyn til flere av organisasjonene med forslagsrett. Samtidig er dette et minstekrav.

7. Forslagsretten bør kun gjelde for rene pensjonistorganisasjoner

Begrepet «pensjonistorganisasjoner» som ble brukt i §§ 2 og 6 i eldrerådsloven (1991) om hvem som har forslagsrett til medlemmer i eldrerådene, er forslag i forskriften endret til «*organisasjoner for eldre og andre organisasjoner som representerer eldre*». Det betyr at organisasjoner som Røde Kors o.l. - som har (noen) eldre som medlemmer - kan foreslå eldrerådsmedlemmer. Det innebærer en svekkelse av forslagsretten for pensjonistorganisasjoner.

Søgne eldreråd mener forslagsretten til medlemmer av eldrerådene fortsatt bør forbeholdes organisasjoner som har som hovedformål å arbeide for Eldres rettigheter og levekår og har et flertall av medlemmer som er eldre. Om dette ikke kan presiseres i forskriften bør det fremgå av veilederen.

Eldrerådene skal være selvstendige, korrigerende og rådgivende organer. De skal representere en aldersgruppe som er underrepresentert i kommunestyret og fylkesting, samt kommentere saker administrasjonen legger fram.

Politikerne er effektive kanaler mellom kommunestyrene/fylkestingene og eldrerådene bidrar til at rådet kommer tidligere inn i saksforløpet og blir lyttet til.

Søgne eldreråd mener veilederen til forskriften bør omtale habilitetsutfordringer knyttet til både ansatte og politikere. Den bør, som i rundskriv A-32/2007 i dag, være forsiktig med å oppnevne ansatte i administrasjonen i kommunen/fylket som medlemmer av eldrerådet. Veilederen bør presisere at politikere i rådet må være i mindretall slik at eldrerådenes uavhengighet opprettholdes.

8. Tidlig involvering og tilstrekkelig sekretærhjelp

De to viktigste forutsetningene for at eldrerådene skal ha innflytelse, er tidlig involvering og tilstrekkelig sekretærhjelp. Disse henger sammen, fordi sekretæren ofte er den som vurderer om saker angår eldre og som sørger for at rådene involveres. NIBR-rapp. (2014) «landets eldreråd» <http://www.hioa.no/extension/hioa/design/hioa/images/nibr/files/filer/2014-4.pdf>

Forslaget til forskrift § 2 er bra på tidlig involvering og dårlig på tilstrekkelig sekretærhjelp: «*Kommunestyret og fylkestinget skal etablere rutiner som sikrer at rådene mottar sakene på et så tidlig tidspunkt i saksbehandlingen, at uttalelsene fra rådene har mulighet til å påvirke saken*». «*Rådene skal gis tilstrekkelig sekretariats hjelp*».

Verken i høringsnotatet eller i selve forskriften er det noen form av tallfesting av hva «tilstrekkelig» innebærer. NIBR-rapporten viste at de fleste elderrådene mottar sekretariats hjelp på under 20 prosent av et årsverk, samt at sekretariatet er «den instansen som i størst grad bestemmer hvilke saker som skal takast opp i råda». Vi etterlyser derfor en definisjon av hva «tilstrekkelig sekretariats hjelp» innebærer. Det bør presiseres i veilederen at elderrådene minimum har rett til sekretariats hjelp tilsvarende en tredjedels årsverk.

9. Rett til opplæring må fremgå av forskriften

Rett til opplæring for elderrådene er ikke nevnt i forskriften eller omtalt i høringsnotatet. Men f.o.m. valget i 2019 regnes elderrådsmedlemmer som folkevalgte. Bestemmelsene for folkevalgte gjelder dermed også medlemmer i elderrådene, herunder også rett til opplæring. Rett til opplæring bør fremkomme klart av forskriften og omtales i veilederen. Det presiseres den betydning det har at opplæringen gis i begynnelsen av funksjonstiden, sammen og samtidig med opplæring av politikere og administrasjon.

10. Kommunestyrene og fylkestingene bør gi elderrådet møte- og talerett

Det enkelte kommunestyret kan vedta å gi medlemmer av elderrådene møte- og talerett i kommunestyremøter i alle saker som angår eldres levekår. Dette fremkommer ikke av forskriften, fordi det er hjemlet andre steder i kommuneloven. Men det må omtales og oppfordres til i veilederen.

Elderrådene kan på eget initiativ ta opp saker og forelegge dem for kommunestyret og fylkestinget, selv om de ikke har noen plikt til å behandle sakene. I det minste bør det fremgå av veilederen at det enkelte kommunestyre og fylkesting kan og bør gi møte- og talerett til.

11. Eldrerådene bør få delegert vedtakskompetanse

Forslag til forskrift § 2 presiserer at elderrådene ikke kan få delegert vedtaksmyndighet. Eldrerådene burde få beholde en begrenset vedtakskompetanse, fordi det ansvarlig gjør og vitaliserer rådene. Forskriften burde presisere at kommunestyre og fylkesting kan innvilge rådene en begrenset vedtakskompetanse på saker som er særlig viktige for eldre. Da kunne f.eks. rådene disponere (begrensede) midler til kulturtiltak spesielt for eldre.

Oversender utkast til høringsvars til Søgne elderråds ekstraordinære møte 18. mars 2019

Helge Andersen og Tormod Mjaaseth (sign.)

Fra: Eyvind Frilseth[Eyvind.Frilseth@pensjonistforbundet.no]

Sendt: 22.02.2019 12:08:51

Til: Eyvind Frilseth

Tittel: Til eldrerådet/sekretæren for eldrerådet i kommunen

Til eldrerådet/sekretæren for eldrerådet

Pensjonistforbundet oppfordrer alle landets eldreråd til å avgi høringsuttalelse om den forskrift til kommuneloven § 5-12 («eldrerådsloven»). Vedlagt er derfor to dokumenter for å hjelpe rådene til dette:

1. Vår høringsuttalelse
2. En oversikt over våre argumenter for å endre forskriften

Det er viktig at alle eldreråd så snart som mulig behandler forskriften og lager egne høringsuttalelser. Det er nå slaget om eldrerådenes arbeidsvilkår og rettigheter i årene fremover står!

Eldrerådsloven (1991) ble opphevet i 2016 og erstattet med en paragraf i kommuneloven (§ 5-12). Forskrift til den paragrafen er nå på høring med frist 1. april 2019. Ny paragraf med tilhørende forskrift gjelder f.o.m. valget i 2019. Samtidig kommer en veileder som skal utdype hvordan paragraf 5-12 og forskriften skal forstås.

Høringsbrev og -notat finner du her: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing---ny-forskrift-om-rad-for-eldre-for-personer-med-funksjonsnedsettelse-og-for-ungdom/id2623250/>

Hørings svar leveres her: https://svar.regjeringen.no/nb/registrer_horingsuttalelse/H2623250/

Pensjonistforbundet ønsker alle eldrerådene lykke til med behandlingen av forslaget til forskrift!

Vennlig hilsen

Eyvind Frilseth
Områdeleder for fag og politikk
Pensjonistforbundet